



# Information

## Om sekretess i socialförvaltningen

Sekretess innebär att sekretesskyddade uppgifter inte får röjas på något sätt. Man ska vara aktsam på vad man säger och var man säger det. Man måste också se till att sekretesskyddade handlingar inte kommer på avvägar.

Känsliga handlingar skall vara inlåsta då man inte arbetar med dem. Aktsamhet skall även gälla datalösenord, nycklar, passerkort m.m. så att ingen obehörig kan komma åt känslig information.

Den som av oaktsamhet eller uppsåt röjer sekretesskyddad information, kan ställas till ansvar för brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap 3 § brottsbalken.

## **26 kap 1 § offentlighets- och sekretesslagen (SFS 2009:400)**

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Med socialtjänst förstås i denna lag

1. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst,
2. verksamhet enligt den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke, och
3. verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller av Statens institutionsstyrelse.

Till socialtjänst räknas också

1. verksamhet hos annan myndighet som innefattar omprövning av socialnämnds beslut eller särskild tillsyn över nämndens verksamhet,
2. verksamhet hos kommunal invandrarbyrå, och
3. verksamhet enligt lagen (2007:606) om utredningar avseende barn som har avlidit i anledning av brott m.m.

Med socialtjänst jämställs

1. ärenden om bistånd åt asylsökande och andra utlänningar,
2. ärenden om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar,
3. ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade,
4. ärenden om allmän omvårdnad hos nämnd med uppgift att bedriva patientnämndsverksamhet, och
5. verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Sekretessen gäller inte om annat följer av 5, 6 eller 7 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

## Översikt av sekretessregler för socialtjänsten

### *Personkretsen som omfattas av sekretess*

För socialtjänsten gäller sekretess enligt 26 kap 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL. Den personkrets som omfattas av denna sekretess är den som fått kännedom om sekretesskyddade uppgifter genom att för det allmännas räkning deltar eller har deltagit i myndighetens verksamhet (se 2 kap 1 § OSL). Sekretess gäller för både anställda och förtroendemän samt andra som är verksamma inom socialtjänsten, t.ex. konsulter, tolkar och praktikanter från socialhögskola eller vårdhögskola. Sekretess gäller även för kontaktpersoner och kontrakterade familjehem men inte för familjehemsföräldrar (prop 1979/80:2 s 181). Sekretess motsvarande socialtjänstsekretessen gäller även för personal vid HVB-hem som drivs av enskild (se 15 kap 1 § SoL). Sekretess gäller även efter det att anställningen eller uppdraget upphört. Den lagstadgade sekretessen gäller oavsett om den anställde har undertecknat en sekretessförbindelse eller ej. Sekretess gäller inte för studiebesök eller PRAO-elever. Dessa bör inte ges insyn i känsliga uppgifter.

En inte alltid uppmärksammas distinktion är att den kommunala hälso- och sjukvården i sekretesshänseende tillhör samma verksamhetsområde som den kommunala socialtjänsten. Denna fråga klargjordes i samband med den s.k. ÄDEL-reformen (prop 1990/91:14 s 84 ff). I praktiken innebär det exempelvis att sjuksköterskor anställda inom socialnämndens verksamhetsområde lyder under socialtjänstsekretessen medan läkare - som normalt är anställda av landstinget - omfattas av de snarlika reglerna om sjukvårdssekretess i 25 kap 1 c § OSL (se prop 1979/80:2 s 165 ff). Ändringen åstadkoms författningsmässigt genom ändring av 20 § i dåvarande socialtjänstlag - motsvarande 5 kap 5 § i nuvarande socialtjänstlag - så att särskilda boendeformer/sjukhem inrymdes i begreppet socialtjänst, vilket indirekt ledde till att begreppet socialtjänst i sekretesshänseende vidgades.

### *Föremålet för sekretess*

Sekretess gäller endast för uppgifter om personliga förhållanden, inte exempelvis budgetsiffror eller personalstatistik. Sek

retess gäller inte beslut om tvångsvård enligt LVU eller LVM även om utredningen i sådana ärenden omfattas av sekretess. Andra beslut enligt LVU eller LVM, t.ex. placeringsbeslut eller beslut om umgängesbegränsning omfattas av sekretess. Med personliga förhållanden avses i praktiken alla uppgifter om den enskilde, till och med adressuppgift eller om den enskilde förekommer i socialregistret.

Sekretess kan gälla även för uppgifter som är offentliga hos annan myndighet. En dom från exempelvis länsrätt rörande bistånd enligt socialtjänstlagen är offentlig hos länsrätten, men är sekretesskyddad inom socialtjänsten. Samma förhållande gäller JO-beslut där klientuppgifter förekommer. Ett sådant JO-beslut är offentligt hos JO-ämbetet men är sekretesskyddat inom socialtjänsten.

### *Samtycke*

Samtycke från den som uppgifterna rör medför att sekretesskyddade uppgifter kan lämnas ut (se 12 kap 2 § OSL). Samtycket behöver inte vara uttryckligt utan kan vara presumerat (prop 1979/80:2 s 231). I känsligare ärenden bör dock samtycket vara både uttryckligt och skriftligt (JO 1999-12-20, dnr 2669-1998). Ett muntligt samtycke kan lämpligen noteras i den enskildes personakt eller motsvarande. Ett samtycke kan när som helst återkallas. Vissa begränsningar kan finnas när det gäller vårdnadshavares rätt till uppgifter om dennes barn. Enligt 12 kap 3 § OSL gäller detta bland annat om det kan antas att den underårige lider betydande men om uppgiften röja för vårdnadshavaren.

### *Anmälarskydd*

En anmälare i t ex barnavårdsärenden eller missbrukarärende kan i vissa undantagsfall ha rätt till anonymitet gentemot den anmälde. Detta gäller enligt 26 kap 5 § OSL förhållande till den som anmälan eller utsagan avser, endast om det kan antas att fara uppkommer för att den som har lämnat uppgiften eller någon närstående till denne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs.

### *Sekretess inom myndigheten*

Enligt 8 kap 2 § OSL råder sekretess inom en myndighet mellan verksamhetsgrenar som kan betraktas som självständiga i förhållande till varandra. Sekretess anses dock inte föreligga mellan de olika verksamhetsgrenarna inom social omsorg, t.ex. individ- och familjeomsorg respektive äldre- och handikappomsorg, dock med undantag av eventuell alkoholpoliklinik med sjukvårdsinslag (se t.ex. JO 1985/86 s 320). Mellan övriga organisatoriska enheter inom individ- och familjeomsorgsförvaltningen råder inte sådan sekretess. Trots detta gäller - inom såväl social omsorg som inom dess verksamhetsgrenar - att det måste finnas ett behörigt tjänsteintresse av att vidarebefordra sekretesskyddade uppgifter, till exempel samråd om en gemensam klient eller anmälan om missförhållanden inom vårdverksamheten. Enskild tjänsteman har inte rätt att själv bereda dig tillgång till personuppgifter i myndighetens arkiv eller datasystem om inte uppgifterna behövs för dennes arbete. Inte heller en enskild nämndledamot har rätt till insyn i sekretesskyddade handlingar om det inte gäller ett ärende där ledamoten har att fatta beslut.

Frågan om verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) skall anses utgöra en självständig verksamhetsgren har tidigare varit föremål för diskussion. En kommun som inte betraktade LSS-verksamheten som självständig och därför inte iakttog intern sekretess, kritiserades dock inte av JO (JO 1995/96 s 431).

Även om anmälningsskyldighet enligt 14 kap 1 § andra stycket SoL (barn som far illa) inte omfattar anmälan inom samma myndighet, anses anställda och nämndledamöter inom socialtjänsten på grund av tjänstens respektive uppdragets natur ha skyldighet att vidarebefordra sådana uppgifter till behörig befattningshavare inom den myndigheten de tillhör (JO 1993/94 s 294). Är det fråga om missförhållanden inom äldre- och handikappomsorgen finns numera en uttrycklig skyldighet i socialtjänstlagen att göra internanmälan (14 kap 2 § SoL, lex. Sarah).

### *Sekretess mellan myndigheter*

Sekretess gäller som huvudregel gentemot andra myndigheter, även gentemot eventuellt andra kommunala nämnder inom socialtjänsten – inom eller utom kommunen. Om en befattningshavare vid en myndighet överväger att röja sekretesskyddade uppgifter till en befattningshavare vid en annan myndighet, saknar det i princip betydelse om mottagaren är bunden av egna sekretessregler. Undantag från huvudregeln kräver uttryckligt lagstöd (8 kap 1 § OSL). I praktiken är det fråga om ett stort antal undantagsfall. I Infosoc Rättsdatabas för socialtjänst ges i analys 2006 nr 9 ges en uttömmande genomgång av dessa undantagsfall. Några exempel på sekretessbrytande regler:

- Anmälnings- eller upplysningsplikt som följer av lag eller förordning bryter sekretessen. Exempelvis har bland annat polisen, skola, sjukvård och annan socialnämnd skyldighet enligt 14 kap 1 § SoL att till socialnämnden anmäla då barn misstänks fara illa och på anmodan lämna nödvändiga uppgifter.
- Sekretess råder enligt 10 kap 17 § OSL inte gentemot tillsynsmyndighet, (t.ex. länsstyrelse, Socialstyrelsen, JO) eller myndighet som har att pröva överklagande (t.ex. länsrätt eller kammarrätt).
- Sekretessen får enligt 10 kap 2 § OSL brytas om det är nödvändigt för den utlämnande myndighet att fullgöra den egna verksamheten, t.ex. då socialnämnd tar nödvändiga myndighetskontakter för att genomföra en utredning eller för att begära biträde av polisen.
- Enligt 26 kap 9 § OSL hindrar inte socialtjänstsekretess eller hälso- och sjukvårdssekretess att uppgift om enskild, eller närstående till denne lämnas från myndighet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten till annan sådan myndighet, om det behövs för att den enskilde skall få nödvändig vård, behandling eller annat stöd. De enskilda det är fråga om är följande:

- den som inte fyllt 18 år,
- den som fortgående missbrukar alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel
- den som vårdas enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård (LPT) eller lagen om rättspsykiatrisk vård (LRV)

Detsamma gäller i fråga om lämnande av uppgift om gravid kvinna eller närstående till henne, om det behövs för en nödvändig insats till skydd för det väntade barnet.

Syftet med regeln är att göra det möjligt för vårdmyndigheterna att i undantagsfall utbyta uppgifter med varandra för att kunna bistå en underårig eller en missbrukare trots att samtycke till uppgiftslämnandet inte inhämtats. Undantaget bör tillämpas endast i situationer där det framstår som direkt påkallat för att bistå en enskild. Undantaget måste användas med urskillning och varsamhet (prop 1990/91:111 s 11 ff samt 40 f).

- Uppgift om enskilds adress, telefonnummer eller arbetsplats får lämnas till en myndighet om uppgiften behövs där för delgivning (se 10 kap 26 § OSL).
- Uppgift som angår misstanke om vissa brott mot barn under 18 år (3, 4 och 6 kap BrB, t ex misshandel, frihetsberövanden och sexuella övergrepp, samt könsstympning får enligt 10 kap 21 § OSL - och i många fall bör (se JO 1994/5 s 344) - lämnas till polis eller åklagare. Enligt 10 kap 22 § OSL hindrar inte socialtjänstsekretessen att uppgift lämnas till polis eller åklagaremyndighet om uppgiften angår misstanke om langning m m till underårig
- Uppgift som angår misstanke om allvarliga brott (även mot vuxna) får enligt 10 kap 23 § OSL lämnas till polis eller åklagare om det är fullbordade brott med ett minimistraff på ett års fängelse (t ex grov misshandel), försök till brott med ett minimistraff på två års fängelse (t.ex. mord, dråp eller grovt narkotikabrott) eller försök till brott med ett minimistraff på ett års fängelse om brottet innefattar spridning av vissa allmänfarliga sjukdomar.

- Polisanmälan av vissa förestående brott ("brott som är å färde") inte bara får utan måste anmälas (se 23 kap 6 BrB), t ex mord, dråp, grov misshandel eller könsstympning.
- Enligt 10 kap 20 § OSL hindrar inte socialtjänstsekretessen att uppgift lämnas till polismyndighet om uppgiften behövs för ett omedelbart polisärt ingripande när någon som kan antas vara under arton år påträffas av personal inom socialtjänsten under förhållanden som innebär överhängande och allvarlig risk för den unges hälsa eller utveckling. Detsamma gäller om den unge påträffas när han eller hon begår brott.
- Polisanmälan får ske om brott som riktar sig mot den egna verksamheten, t.ex. socialbidragsbedrägeri eller våld och hot mot anställda (se 12 kap 10 § SoL och 10 kap 18 § OSL).

Observera att i andra fall än de som ovan nämnda får polisanmälan inte göras. Det är således inte tillåtet för socialnämnd att göra polisanmälan rörande andra begångna brott, t.ex. stöld, hustrumisshandel (såvida det inte är ett grovt brott) eller narkotikaförseelser.

#### *Meddelarfrihet till massmedia*

Enligt 1 kap 1 § andra stycket tryckfrihetsförordningen, TF, har varje person rätt att lämna uppgifter till massmedia. Meddelarfriheten till massmedia omfattar dock inte sådana kvalificerat sekretesskyddade uppgifter som räknas upp i 26 kap 15 § OSL. Meddelarfrihet råder t.ex. inte för uppgifter som omfattas av socialtjänstsekretess. Undantaget är verkställighet av tvångsvård, exempelvis uppgift om var någon har placerats med stöd av LVU eller LVM. Meddelarfriheten innebär dock en rätt - inte någon skyldighet - att röja sådana uppgifter till massmedia. Gentemot allmänheten kan sådana uppgifter dock inte röjas utan samtycke.